

Kallis tundmatu Rüütliristi-kandja...

„Kuni jätkub meil selliseid kangelasi, võime rahuga usaldada oma väikese armastatud kodumaa saatuse nende meeste hoolde...“

Me istume „Vanaõue“ talu kitsastes, ajutistes eluruumides lihtsa, aga puhta perelaua taga — talu elanud peremees August Nugiseks, ta poeg, — teine eestlasest Raudristi Rüütliristi omanik Harald Nugiseks, — ning meie, nende tänased külalised. Samas ruumis aseldeb noore kangelase ema — väikiv nagu poegi ja veel ühe noorevõitu, tume laule värskeid võid, leiba, piima, mune...

Peale maitseva ja toibli eine lõpetamist saame mahti ruumis ringi vaadata ja näeme ühel laual suure hulga kirju. Nagu aelgub, neid on saanud noorele kangelasele pakide viisi enamasti tundmatult natsionalistide igast kodumaa nurgast, kuid mõned ka kaugealt, koguini Saksemalt ja Rääst. Pole neil kõigil kaugele korralikku aadressi, nagu sellel, millest loeme praegu ainult sõnad — „Rüütliristi kandjale Harald Nugiseksile“. Sellise aadressiga on lastud see kiri kuigi Valgamaal postkasti ning sellele aadressile on ta leidnud omelt õnnelikult ka aadressaadi.

Meile antakse võimalus tutvuda saadetud mälestuseemetega ja mõnega neidest kirjades. Siin on kellelki tundmatult rakenduskuulnult Tõrva paitsomakitses eestlase kaudu saadetud kaunis nähtkõite mälestuseamat, millele avalehele kunstnik kirjutanud pühenduse K. E. Sõdi „Veel elab Eestis mehi“. „Ela, võitle, võida!“ kõlab kellegi järgneva soov, kirjutatud raamatuse ktlaskõigul haiglaase. „Poa meele, et eestlane ole!“ manitseb teine ning nõnda järgneb soov teisele lehekülgedele kampa. Siis aratub aga tähelepanu ruttava naisekõige kirjutatud kiri, millele lisandatud siin-muut-valgega koidetud kimp lume-kellukele teeltoetan-kotikeses.

„Su vapraste kangelastegude kahest Kalveil valm“, kirjutab tundmatu „kodumaa tütarlaps“ ja lisab: „Kuni jätkub meil selliseid kangelasi, võime rahuga usaldada oma väikese armastatud kodumaa saatuse nende meeste hoolde.“

Kord saabub meile siia kindlasti koju Kalev — oma rahval õnne tooma. Eesti põlve uueks looma... Aadressis märgitud allkiri reedab, et kuigi kangelasele võõras, pole kirja lähetaja unustanud hiljemgi noort Rüütliristi-kandjat — olemas kuulnud teda tervitamas Harald Nugiseksit ka raadio teel...

Ning nõnda järgnevad nüüd soovid üks-teisele.

„Kallis, tundmatu Rüütliristi-kandja!“ aiustab oma kirja Valgamaa tütarlaps, kes lähetas oma soovid teile sellise lihtsa ja lühikese aadressiga, nagu märgitud ülal. „Ühest kodumaa ajalehest lugesin Teist ja Teie vaprast tegudest. See on jätanud mu südamesse määratu tšunu ja unustamatuse tunde Teie vastu...“ Ja tütarlaps Märjamaalt soovib, et Harald Nugiseks oleks nüüd ja edaspidi teistele eestlastele eeskujaks, „sest meie väike kodumaa vajab veel palju selliseid vaprast patrioote.“

„Lõõksin ka ise kaasa rindel, otse lahingula, kui oleksin mees. Olen vaid väti tütarlaps, kes saava palavalt armastab oma kodumaad nagu Teiegi. Jõudu, julgust, vahvust ja palju, palju õnne (väike tütarlaps Tallinnast)!“

Ning Tallinnast on tulnud seegi kiri, millele saatja muuhulgas ütleb: „Lugesin lehest Teie auhiamist. Tuleb tahtmine Teid tänada ja Teie õnne soovida, et on meil Teie sarnaseid mehi ja et neid oleks meil veel palju, palju. Olete nii vahva ja tore, et tahtmata veeres piar, kui lugesin...“

Kas peame jätkama nende kirjade teetähtsust? Peagu kõige nende elu on sama — seal avaldub eesti naise ja tütre süda kogu ta siiruse ja võitlusvõime andmuse oma kodumaale. Selliste kirjade au-

Harald Nugiseksil ilmudes oma koolilinna Paide tänavale ujutati ta kõikjal üle lilledega

lorid ei hellita tegemõtteid ega püüde meeldida, — neile tähendab noor Rüütliristi-kandja sümboliseerida ja tegelikkugi kilpi kodumaa rinna ees, kuhu vaenlane ähvardab torgata surmavat oda. Nad on liigutatud sellest vaprusest, millest nad noored eesti sõjamehed kaitsevad oma kodumaad, ja nad on uhked eesti ema poegadele, kelle sõdurlike tegude kangelasära ulatub üle maailma, ka vaenlaste kõrvu.

Nad teavad hästi, et teinegi Rüütliristi, mis annetud eestlastele, kuulub kogu võitlejaskõrde rahvale tunnustuseks ta seimise saavutuste eest, aga neidest kirjades avaldub ka tšele selguses see rahvuslik uhkus ja julgus.

Jälle on saanud kiri tundmatult tütarlapsest, kes surunud oma õnnitused kokku „ainult“ 10 leheküljele. Foto J. Kaup

mida annavad eesti meeste kangelasteod rindel tagala ta võitluses oma rahva parema ja helegema tuleviku eest. Mitte ainult eesti tõõsõdur-mehe tagala, vaid ka tõõsõdur-naise jälgi hingepildades iga võitlusepisoodi rindel. Iga süda taksub kaasa eestlaste võitlustele ja võituledele.

Ei, meil tõepoolest pole põhjust peatuda pikemalt üksikute kirjade eraldi. Seda mõnab naeratades ka noor Rüütliristi-kandja ise, kuid kahetseb samas: „Paljud kirjade saatjad avaldavad soovi, et saadaks neile vastuseks paar reakest, kuid see on siiski võimatu — ma ei jõua lihtsalt kirjutada neile kõigile, kuigi tahaksin nii meelsasti tänada ja kiinnitada, et need kirjad on andnud mullegi jõudu ja neku. Ei võitle mitte ainult meie rindel vaid võitlevad ka tõõsõdur tagala.“

Kõrgel aumärke vääriv ka nende tõõ ja võitlus, aga enagu tunnustusi üks või teine, — üheleil kuuluvad nad kõik eesti rahvale, olles vankumatuse tõendiks tuleviku tugevast ühiskondlikust, millest niivõel rajatakse. Ja see on tähtsaim.

Ja edasi, laskudes mõttelise, jutustab ta, kuidas mõte hämaras pünkris või lahingute keerises relva taga on kandunud mõnelgi korral tagalasse ja koju, eriti rasketel hetketel, mil üle sõjamehe on libisenud surma sänge vari. „See lahingukuuks mu seljas“, ütles ta naeratades, „on juba kolmas. Kaks langesid kuuide ohvriks ja kisti mu seljast, vasemalt küljelt puruke, aga ise jäin õnnelikult terveks. Isegi täitesulepea rinna-tasku viis kuul pooleks...“

„Nüüd aga, kui lähete jälle võitlustalle, kui kuulid vinguvad jälle teie ümber ja rebestavad taas võib-olla koguni riideid?“ küsitleme.

Harald Nugiseks naeratab, silmade lüües äramas. „Nüüd tean veelgi selgemini, kes rebasevad meie, rindemeeste, seljatega ja kelle eest me võitleme.“

Võtan rindele kaasa nende soojade sõdamete kodumaad armastavad tüked siit kirjades ja levitan nad uue jõuga üle kampaaride, kes kindlasti paremad võitlejad, kui olen seda mina.

On hea, et need kirjad on just eesti naistelt ja noortelt...“

Nõukogude uus trikk „emadekaitsega“

Nagu teatab Reuter, on Nõukogude Liidu avaldatud uus perekonnaseadus, mille järgi ema ja laps on võetud erilise riikliku hoolituse ja kaitse alla ja on isegi ette nähtud ordenid ja medalid emadele-kangelastele. Samuti oleval muudetud selle seadusega raskemaks abielulahutamise.

See manöver tuleb uue üllatuspommina nõukogude petetrikide kahurist. Kui seda seadust vaatlaks keegi, kellel pole aimu nõukogude poliitikat ning kes teadmatuse tõttu saaks Moskva seadusi ning lubadusi võtta puhta kullana, see kindlasti oleks üllatunud, et iselise dekreediga tulake välja alles nüüd, mil kultuurmaailmas ema- ja lastekaitse põhimõtted on muutunud niivõrd endastmõistetavaks et võidakse hakata neid määrusi kirjatähelisele juba unustama, sest nad on saanud rahva ja üksikisemete moraalseks seaduseks. Selle seadusega paljastab nõukogude sõjalipoliitika end ka nende ees, kes teda seni ei tundnud. Aga need, kes on näinud N. Liidu linnade loandamataid hukuvlaste karju, kes on vestelnud noortega, keda nõukogude võim juba imikuse lahutas vanematest ja kusi riigi teises otsas kasvatas üle riiklikult, teavad, mida sisuliselt tähendab see „hoolduse laste ja emade eest ja perekonna tugevdamine“, millest nii kõlalt kirjutab uue seaduse puhul „Pravda“ 7. juuli numbril juhtkiri, väites, et kõik see on olnud alati nõukogude riigi tähtsaimad ülesanded ja et „tugev perekond on sõjaliseltiku moraali, nõukogude moraali alusepõhi“. Ja kui eamase juhtkirja lisatakse, et N. Liidus on esmakordselt maade ja rahvaste ajaloo ema võetud riikliku hoolituse objektiks, siis ei pane see enam muigama, vaid pead vangutama ning tahtmatult meenub, et omal ajal püüdis ning võib-olla suutiski nõukogude ametlik hääli oma kodanikke veenda selles, et Moskvas on maailma esimene ja ainuke maa-alune raudtee. Nii on lugu N. Liidu laste- ja emadekaitsega seaduse kehtimiseaastaks tulevikus, seda ei ole ka raske mõistatada, sest tunneme küllaltki hästi kõigi selle taliste „nuendus-“ saastust, olgu see siis uuevabaduse taastamine, hõmni ellukutsumine või muud „kultuuritumist“, mis olid mõeldud petlike silmamõõnustena ja selleks ka jäid. Nii ei jäänud seadused ja dekreedid milleski maha bolševike poolt reklaamitud „maailma demokraatlikumast konstitutsioonist“, mis lubas suureõnnele isiku ja kodu puutumatust, kuid samal ajal lasab mõlata NKVD kõige meitsikul terrori perekondade, kodude ja üksikisikute kallal.

Kuidas tegelikult on subitud N. Liidus perekonda ja emade- ning lastekaitse, sellest on olnud palju juttu ja meie „suure sotsialismia“ naabritena olemis kogenud, et vaevalt võib üldse kaugemale minna nende kultuurmaailmas pühakspeetud mõistete mõistamises ja tootamises. Ning heites pilgu laste töökaitses ja sotsiaaltöödele kasvõi ametlikuski peegelduses, on meil kogu aegast niivõrd selge ülevaade, et kommentaarid osutuvad ülearusteks. Nii on ajaleht

Ta ei ütle lauset lõpuni, aga mõistame niigi. Naiste ja noorte ning laste eest võidakse, naised vormivad oma sidemetega noorust, ja noored ehitavad üles Eesti uut vaba tulevikku. Ku aga need, kes vaimsest kõrgetena ja tervetena kujundavad noorust oma puhja südamevere järele, mõistavad eestlaste kaitsealuse saatusvõitluse karmust ja otsustavust, siis teavad võitlejad, tõepoolest, mille eest nad võitlevad. Ja see annab neile uut jõudu ning julgust.

Korjame taas kokku need kirjad ja aetame nad üna väärtuslike eesti naise sõdamehälle teenistajate kindlase talletuspaika.

—esK.

„Ja rodino“ toonud mõningaid andmeid laste tööleakendamisest N. Liidus, leides, et kui sõja alguses hakati lapsi vähemal määral rakendama mitmesugusteks ülesanneteks, siis viimase ajal on nende tööju ka-utamine arenenud otse määratu ulatuseni. Olenemata laste tervisehulst olukorrast, perekonnast ning vanusest, kihutavad bolševikud lapsi tööle kaitsetes ja kolhoosipõldudele, muutes lapsed sõna tõsiselt mõttes sunnitöölisteks. Üksikasjalikumalt piiku N. Liidu tagala valitsevale lastekaitseolukorrale võimaldavad heita kirjad, mis on saadud nõukogude armee sõduritele kodudest. Nii on satunud saksa sõjaväelaste kätte kiri, milles Feodor Prokopeniõvi ema kirjutab oma pojale muuhulgas järgmist: „Vasjaga suutsime niita 50 saadu heina ning kandi-me selle oma seisja kuhja. Kui ära ei võeta, siis heintest piisaks omatarvituseks, kuid kuuldavasti tahetakse kõik ära võtta. Meie Vasjaga olemis siin peamisteks töölisteks, kuid ta vaeseke väib kiiresti ja pole ka ime, sest ta on ju vaevalt 12-aastane. Tal kuluks veel tublisti kouda, kuid nüüd pole võimalik isegi töö juures seiga kirutada...“

Zitõmri all langenud tankisõdur Ivan Sekretovi juures leiiti kiri, milles tema 12-aastane tütar Tanja kirjutab: „Kuni ema surmani töölase meie kahekesi ja siis suutsime ka väikest Vanjat üal pidada. Pärast ema surma läksin kolhoosi juhataja juurde ja see käskis ka Vanjat tööle saata, sest vastasel korral ei anna ta enam meile toitu.“

Need on selged sõnad, mis tulevad emadelt ja lastelt eneselt ning kõnelevad mõjukalt sellest „eeskujulikust hoolitusest“, mida nad naudivad „sotsialistlikus riigis“. Kui sellele lisaks lugeda veel Nõukogude Liidu ametlike häälkandjate sõnu meid lapseohtu noorte rakendamisest rasketöö- tusse, kaevandustesse ja sõjaväestöödele, muutub see pilt veelgi täielikumaks.

Laste töölendamisel ei ole lapsi säästetud ka töölõudurkannast nn. stahhaanovlikust meetodist, vaid neid õhutatakse ikka rohkem ja rohkem pingutama. Nii näit. teat Nõukogude teadetebüroo 30. märtsil, et „õpilased Sobolev, Nikolae, Prihlev, Moika-šev ja Koiššin täidavad tööpõrmi 500—1000 protsendi ulatuses. Hiljuti õpilane Soroškin täitis normi laegi 2000 protsendi ulatuses.“

Kui kõige selle juures Nõukogude valit- sus suure paatosega kuulutab maailma avalikkusele ja oma rahvale, et N. Liit on esimene riik maailmas, kus ema on võetud riik- liku kaitse alla, ja kus alati on olnud va- lituse tähtsaimaks ülesandeks laste ja pe- rekonna eest hoolitsemine, siis tekib tahtma- tult kahtlus, kas on siin tegu igasugused piirid ületanud üle ironiaga, või arvat- seks siiski, et leidub kuskil mõni, keda suudab veenda see läbipaistvalt rumal propaganda- trikk.

Aktuaalse ajaloo peakomitee laiendab tegevust

Loodi rida eritoimkondi ning kut- suti ellu Saaremaa alakomitee

Aktuaalse Ajaloo Peakomitee, mille peamiseks ülesandeks on mõõdunud bolševismiajastuse puutuvate dokumendide ja mälestuste kogumine ning igakilgine läbitöötamine, täiendades neil päevil oma juhatust uute liikmete juur- rekopteerimisega. Peakomitee juhatuse kuuluvad nüüd esimehena haridusdirek- tori abi prof. dr. J. Vasar, esimehe ase- täitjana Tartu ülikooli rektor prof. dr. E. Kant, Rabandus- ja Majandusdirek- teoriumi nõunik J. Klesment ja major E. Simmo, juhatusliikmeteks on prof. J. Uluots, kol.-lt. H. Stockeby, maj. H. Tulola ning asemikuks maj. J. Ma- disse. Peakomitee sekretäriks on õigus- ajaloolane L. Arnes.

Tegeliku kogumistööd kohtadel ju- hivad maakondlikud alamkomiteed, mis seni tegutsesid kõigis maakondades peale Saaremaa.

Nüüd on vastav komitee moodusta- tud ka Saaremaal.

—esK.

Ületatud tähtaeg

Invasioonirindelt 16. 7. „16. juulit peeti meil üldiselt Pariisi sisemari tähtajaks.“ Nii ütles 22-aastane inglise õli- õpilane Rudolph Pozzi, Service nr. 2.091.133, kes võeti laupäeval Adrieux juures vangl. Vang kuulus ühte tehnilise erikõruse, mis allub 30. inglise armekorpusale.

Ka inglise sõdur Bernhard L. Durant, kes langes vangi Bayeux lähedal, kinnitas, et Pariis pidi vallutatama 40 päeva pärast päev „D-d“. Kui aga edasituntul Prantsus- maal pinnal peaks esinema raskusi, siis ole- vat neile enne murebimise algust üteldud, et sel juhul langevat Pariis 60 päeva pärast.

Troopilised õhuhoovused Soomes

Helsingist, 17. 7. Soome meteoroloogi- ne instituut teatab, et juuli kuu esimese poole keskmeses temperatuuriks oli 20 kraadi Celsiuse järele, mis on kolm kraadi kõrgem mõõdunud aasta kõrgeimast suve- temperatuurist. Selle põhjuseks nimetatakse troopilisi õhuhoovusi, mis latuvad erandit- kult kogu Soome kahal eriti Keek- ja Põh- ja-Soomes. Temperatuur oli seetõttu neis piirkondades kõrgem kui Lõuna-Soomes. Kuna põhjapoolsees piirkondades ulatus temperatuur iga päev 20 kraadini, oli lõuna- keskmises temperatuuriks 16—17 kraadi.

Ameeriklaste edasitungi hind

Stockholmist, 17. 7. (DNB). Nagu „Nya Dagligt Allehanda“ kirjutab, osutavat saksa väed „United Press“ teatel lihtlaste peakorjast St. Lo juures faasatist vastu- panu. Sestõttu olevat võitlused Lessay ja St. Lo vahel jõudnud kriitilisele järku ja neid tulevat tähtsada eriti karmidena ning kau- turikaetena. „United Press“ korrespondent Sorrel teatab, et sakslased võitlevat nagu ei üal varem. Edasitung võika toimuda ainult siis, kui ei hoolitaks kaotustest.

Taaralinn vabanes...

MÕTTEID LÄHENEVA TARTU VABASTA- MISE AASTAPÄEVA PUHUL

Nüüd on siis sellest kolm aastat möö- das, mil Tartu peasegu kaks nädalat vahet- pidamata, õõsel ja päeval, põies ning kahur- müürin ja pommide lõhkumine nagu lõppe- dagi ei tahtnud. Nood oild palavad ja tulet- letud juulipäevad. Rasket, ängistavat püüandilad. Siis võideldi ja võideti Tar- tus, ning kogu maa oli mures Tartu pärast. Kuid ega Tartus ei võideldud ainult Tartu pärast. Ei, ei — kogu maa pärast, kogu eesti rahva, ta saatuse ja ta tuleviku pärast, sest Emajõgi oli kaks nädalat rindejooneks ja kõik ääis olenevat ainult sellest.

Kuigi sellest kõigest on möõdas juba kolm reket aastat, — siiski nagu olnuks see alles ääja, eile või tunnele. Sest see, mis siis Tartus sündis, ütles kõik kujutel- dava praegusele põlvkonnale, kuna varaja- remastest Tartu kannatus- ja hävingupäevist teati ainult kroonika veergudest. Pealegi kauge, seajanditepikkuse vahemaa tagant.

Aga uskamatu ja kujuteldamatu sai kol- me aasta eest üle 50 karmika lõõks. Tõsi küll, juba siis, kui esimesed enamlaste taan- davad voorid ja kolonnid hakkasid Tartut läbitama, suundudes Narva poole, see oli juba jätunud ja juuli algul, kõneldi, et... Et enamlaste teostavad siin vastupanu ja laevad õhku tähtsamad hooned, asutu- sed. Nii kõneldi ülikooli, Kivisilla, Vaba- dussilla, raekoja, pandimaja, Eesti Panga hooned, end Kaitsejõudude maja jpt. hoonete õhkulaskmistest, kuid meie, tartlased, ei võtnud neid juute tõsiselt. Meie ei uskunud seada lihtsalt. Ka olime sedavõrd naiivad. Sõja õige olemus oma võimalustega oli meile kujuteldamatu. Kuid kui Emajõe vasakule kaldale hakati kaevama lasepessa- id ja punkreid, oli selge, et siiski-elski... et midagi võib ju tulla. Ja juba haistame püüsirohholõhna ning arvasime kuulvat kahur- müürin, kuigi Riigi oli veel vaenlaste kkes. Ja jällegi eksisime tohtult määral.

Eest 9. juul hommikul, täpselt kell 6.37 sündis siiski esimene sõdumus, mis pani jähmatuna ja mõtlema: tohtu müüria ja kolnaga lendas Kivisild taeva alla pihuks

ja põrmuks, üle linna lalali. Ka seda ei us- kunud me enne kui seisme juba Kivisilla varemaste juures, ümbruskonna purustatud majade vahel.

„See oli signaalki, et nüüd ja nii algab Tartu hävitamine.“ Üles üks võõraid mehi saatustikui hommikui ajaloolise sila juures. Ja ta ei eksinud, sest ta liias eelpoolsele soostades: „Kuid oma „sauna“ saavad ne- med siiski... ega Tartu võitlus vaka alla ää. Tartu võimust saab Tartu võim...“

Nii ta ütles ja kadus inimeste sekka. Ning meie, kes me seisme samas, tundime nüüd juba päris kindlalt, et midagi läheb lahti ja mitte juat kergel viisil. Siis me enam ei eksinudki, sest järgnevad päevad andsid kohutava tõendi.

Jah, järgneval päeval jatkus paaniline enamlaste põgenemine ja lõppeski peasegu, sest 11. juulil polnud parempoolsel Emajõe kaldal enam ühtki „ametlikku“ enamlast. Aga samal ajal oli siinpool ametlike oma- kaitsemehi. Kuat nad järsku tulid ja kes nad oild, seda kõike me ei teadnud siis ega tea päris selgelt praegugi. Kuid Ropka relva- ladu oli 10. juul keskpaeval purustatud. Sealt oild pesse meerte naised ja poisikesed ki relva laali kaandnud, eeskätt müüdogi Karlova linnaosa ja li lähemasse. Igalka haara, mis sai ja mis heaks trvas.

11. juulil see ja sumbe suveõhtu... Nagu on neid olnud varem palju, palju. Aga siis- ki, too toonane juuliohtu oma laisa päikes- soojuse, imesunite rünkilpvedega sinitae- vasa ja miljonite putukate suminaol oli hoopis midagi muud, sest — vilgas Tartu oli ootamatult surnud ja tühi.

Järsku kestab kahuripauk. Siis teine, kolmas. Õnk väriseb, midagi vuhiseb ja mü- riseb. Kuulid kliriseb aknakaasi ning ko- toht kilgustab, nagu oleks kellelgi millegi pärast väga valus. Ja siis on jällegi vaikne see, sumbe suveõhtu, et hetke pärast õhk uuest vappuks ja linnas surnud majad rap- pukeid.

„Sõda on siis jõudnud...“ ütlevad in- meesed kurvalt ja rõõmsalt ühekorraga, ning poevad keldritesse, sest teatakse, et vabas- tamise tuud sõjakäraga on käes. Aga kava see kestab? — Sellele ei mõeldud viitlase seast kui vabastamine, siis sünib see akka- gi ruttu!

„Kes läheb? Kas sakslased või venelased? Ja kas sakslased on ikkagi juba Tamme-linnas, nagu räägitakse? Kas neile Elvas ja Otepää vastupanu vaenlaste poolt ei osutatuksi — Teadagi, vauka liidus, nii et...“ Need on

küsimused ja arvamisid. Küsimused, mille- le keegi ei oska vastata, sest kahurimüü- rat kostub kord siit, siis jälle sealtpoolt linnas.

Aga siiski, selles näiliselt tühis ja surn- tud linnas samasuguste surnud majade vahel on midagi vahepeal juhtunud... „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm...“ heid kostu- vad kuskilt, vist Toomemäelt. Et taha nagu oma kõrvu uskuda. Alles „Internatsionaal“, nüüd? Aga siiski, siiski... See ei või ega saa ju eksitus olla! See pole kujutelmast haivem.

Siis jookseb keegi meie õuele, lõõtenta- das ja ärevuses Tõõlismaja katusel lehvib eesti lipp... Enamasti pole enam... Meie omad on relvad hüüdi...“

Rohkem ta ei tea. Rohkem ei tahagi meie teada. Esialgu. Sest see, mis kuulsime, ütles ju kõik.

„Aga sakslased? Kes nad on juba linnas, ja kui palju neid on?“

Küsimus ei saa kellegi suust vastust paa- riitaks. Kuid kolm-neli üllatust, ühel terve punder sini-must-valge värvipalet üle kuuksesse, mõnel samaõnne hnt üle varu- ke, mille kõrval veel valge käeside, jook- sevad õuele, kus istume teadmatuses ja kuulatieme kahurite haukimist üle valkise Tartu suveõhtu. Neil üllatustel on relvad käes ja nad nõuavad sissepääsu põõningule. Nende silmad säravad ja nende suud nagu tahaks laulda hüüdi.

„Mis lahti? Kes te olete?“ päritakse neilt.

„Kõik on lahti... Kõik, kõik... ükskord ometi! Meie käes on võim, meie käes jah... Saste aru enamasti pole enam siinpool jõge. Kuid üle jõe noh, eks me vaata!“

Nad tahtsid meie maja põõningule minna, et sealt üle jõe laiskurpesadest punaväljasi välja kõrvetada. Nad läksidki. Vastri kost- sid pangud meie põõningult. Vastati kuuli- piljoja valanguga künkümne meetri kau- gusest sealtpoolt jõge, ja meie maja akna- ruund purunesid.

Samal ajal elavnes kahurtuli ning häma- ruue saadused oli linn keset sõjatendrit. Ja kell 23 süttisid kesklinnas esimesed Tartu majad. Tuli algas valkeal-tuuletul- suveõõl oma metsikult võidukäiku ning ter- velt kaheks nädalake jatkus tal sõõdamad, et muuta kolmandik Tartut rüsumäljaks. Kuid kogu Tartut ei saanud ta siiski kätte, kuigi see oli enamlaste soov ja nad selle eest sidusid oma sõdurid okstraadiga las-

Sõjakirjasaatja Karl Eerma.

Algab maanoorte organiseerimine Järvamaal

Maanoorte inspektoriks Järvamaale määrati agronoom Edg. Kalder

Neil päevil asus Paidesse agronoom Edgar Kalder, et asuda siin Järva maanoorte inspektoriks ja Põllumajandusliku asutuse sekretäriks määratuna organiseerima Järva maanoori. Edg. Kalder on pärit Harjumaalt, kus sündis 1917. a. põllumehe pojana. Hariduse omandas ta Harjumaal gümnaasiumis ja Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonnas, millise õpingute kõrval töötas õhtulaste assistendina. Oles ise pärit maalt ning töötanud õpingute vaheajal pikema aegu kodutalul, liitub temas kaks olulist tegurit: ta tunneb niihästi maanoorte hingedu kui ka neid ülesandeid ja kohustusi, mida seab arenevale noorele maal ning maale.

Nagu jutujamisel tae maanoorte inspektoriks algab, on ta sooviks selgitada kõige pealt küsimusi, millises ulatuses on võimalik restaureerida endist maanoorte organisatsiooni Järvamaal, et siia olema-olevatest materjalist lähtudes hakata rajama uut tugevat organisatsiooni ja rakendada seda tablike juhtide vahendusel neiks ülesanneteks, milliseid asetab tänapäeva maanoortele elamiseks ja noorte kujundamise

vajadus. Sõjalukorras eriti on tööpõld, mis maanoori ootab, avar. Tuleb hoolitseda mitte ükski selle eest, et maanoortu rakenduks põllundus- ja kodukultuuri teenimisele vastavalt ajendule, vaid pidades silmas ka noorte vaimset kujunemist ja võidelda rea ohtlike pahedega, milliseid toonud kaasa sõjaaeg.

Lisaks maanoorte kujundamisele kutses oskuslikust ja vaimse kujunemise seenukhaast seltsab tänapäeva noorte kasvatuses olulise punktina esirinnas maa ja linna läbendamise, milline sitab igas olukorras luua ja kujundada tugevat rahvuslikku tervikut.

Uut maanoorte inspektorit aitavad ta töös jõudumööda kaasa kõik endised maanoorte juhid kohtadel. Samuti loodab ta leida väärtuslikku kaasaabi ja koostööd endistelt maanoortelt, kellest paljud sirgunud perennisteks-perameesteks oma kodutaludes.

Maanoorte inspektori töösse astuvad põllumajandusmehi juures Paides, Posti tänaval.

Järvamaalased täidavad norme

Tekstiilpunktid mõjustavad normikohustuste täitmist

Aljuti lõppes 1943/44 majandusaasta täiepäe normivilla kokkuvõte. Külastasime seeluhil Paide kokkuvõttepunktis juhatajat hr. Rud. Viidebaumit, kelle lähelst seeluhil algab, et talupidajad on sügisel villanorm täidetud üldiselt saajaprotsendilisele. Kuna praegu on algamas ka kevadpöe normivilla kokkuvõte, palub hr. Viidebaum villatoetuste tähelepanu juhtida maksimate premeerimiskorraldustele, mille järgi iga ülenormi villa eest saadud 1 mk kohta antakse 8 tekstiilpunkti. Villa hind on Rm. 3,50 — 0,25, vastavalt villa headusele. Ühe kilogrammi hea villa ülenormi müümisel võib seega saada kuni 28 tekstiilpunkti. Kokkuvõttepunktis tootab villa, lina jne. kokkuvõtte Paide, Västaa ja Koigi valdades. Hooajal kokkuvõtet villa hulk on kaugelt üle 3000 kg.

Linnanorm on Paide ümbruses talupidajail täidetud 80 % liest, kusjuures linae eest antakse iga 1 mk väärtuses äraantud linae eest 2 tekstiilpunkti, normile või ülenormile vaatamata. Linn on kokkuvõttepunktis toodud umbes 7000 kg.

Eriest elevast on märgata olnud linaeemne kokkuvõttepunktis, kuna nende eest antakse preemiatid eriti rohkesti. Nii saab põllupidaja iga 100 kg äraantud linaeemne eest 16 preemiapunkti. Tänu suurejoonelisele premeerimiskorraldusele on linaeemneid käesoleval majandusaastal toodud kokkuvõttepunktis umbes 10 000 kg, milline hulk on tõesti märkimisväärne.

Ka toornahkade ja lambanahkade kokkuvõttepunktis on märgata teatud elavust. Praegu maksimate korralduste kohaselt on lambanahkade äraandmisega võimalik täita ka villanormi, kusjuures villakarva pikkus nahal peab olema vähemalt 13 mm. Sellisel juhul arvatakse naha äraandmisel kaetaks ka 0,5 kg villanormi. Peale rahalise tasu arvatakse ka lambanaha äraandmise eest andjale veel 8 tekstiilpunkti, juhul, kui talupidaja villanorm on täidetud.

Vastavalt uutele korraldustele antakse nüüd 1 kg toornaha äraandmisel ostuluba 150 gr. talia, pastla või raaguha või 12 dmz pealsenaha ostmiseks, ostja enda valikule. Olgu veel märgitud, et toornaha müügil tuleb alati esitada vastav talupidaja, millele naha vastuvõtta teh vastava märkuse naha vastuvõtmise kohta.

Kartuliorm on täidetud Paide ümbruses 90 % liest. Üsna rohkesti tõi kartulid kokku kaja tolmunud vastav aktiooni. Aktiooni korras äraantavad kogused olid üksikute talude kohta kuni õige väikesed, alates 10-st kilost, kuid meist väikesest kogusest saadi kokkuvõttepunktis üsna suur kartulihulk.

Üsna rohkesti, enam kui 700 kg, on kokkuvõttepunktis tubakat, nii lepingu alusel kaevatajate kui ka teiste poolt, viimaste poolt müüdi vähem. Hüvitisi on tubakakasvatjad saanud preemiapunktide abil. Suuremal hulgal kasvatajad on saanud peale muu ka lavakassi, naelu ja suitsu.

Korraldustena, mille kokkuvõttepunktis ruskonnas korraldab sekretär hr. Viidebaum, on talupidajail täidetud 90 % liest. Heineid ja põhki on kohapeal pressitud ja saadetud edasi.

Uus „Panter“-tüüpi tank teel invasioonirindele. Et mitte pakkuda vaenlase lennukitele head tulistamisobjekti, liiguvad tankid Normandias suurte vahemaadega. (PK-sõjakirjas. Müller Wb.)

Täidest hoidudes hoidutakse ühtlasi ka tähnilisest soetõvest

Jutujamine Järva maa-arsti dr. E. Liblik'uga ähvardava taudi puhul

Viimasel ajal on esinenud Paides, selle lähemas ümbruses ja Järvamaal haigestumisi tähnilisest (plekiline) soetõppe. Kuna teadavasti tähnilise soetõbi on äge ning raske, kõrge palavikuga ja väga nekkav nakkushaigus, millesse suurem osa üldiselt suur, põrduvime Järva maa-arst dr. E. Liblik'uga poole, et anda meile lugejale põgusat ülevaadet tähnilisest soetõppe tekkest, levikust, haiguse nähetest, ravist ning hoidumiseest. Jutujamisel meile lehe esindajaga märkis maa-arst dr. E. Liblik kokkuvõttes järgmist:

Tähniline (plekiline) soetõbi on, nagu juba tähendasin, äge ning raske, kõrge surmusega nakkushaigus, kusjuures suremiste protsent tõuseb 15—20 ni, vanemate inimeste juures isegi 50 protsenti ületades. Tähnilise soetõppe edasikandjaks on täid, kes inimese haigestumise verd, nakatuvad haiguspiiskutega ja sattununa tervele inimesele, haigestumise teel selle edasi annavad. Samuti võib nakatumine toimuda ka inimese nahale sattunud täide väljajäetud leiduvate piiskute kaudu, kes nahamõraetuse või sügavama kaudu verre satuvad.

Haigusnähud ilmuvad tavaliselt 9—14 päeva peale tähiannetust, mõningail juhutitel ka hiljem. Peale mõnepäevast kerge peavalu ja täidist halba uneestunnet tõuseb palavik kiiresti kõrgele, millele seltsivad külmavärinad, pea- ja kondivalud ning raske rütmus. 3.—5. haiguspäeval ilmuvad nahale roosakad täpid, kattes enne keha, siis käsi-jalgu, kuna pea tavaliselt vabaks jääb. Hiljem muutuvad täpid ka sinakateks või pruunikateks, püüdes kuni palaviku langemiseni. Haige nägu on harilikult kergelt tursunud, silmad punetavad, kõnelemine aeglase ja raskendatud. Haiget on üldiselt, raskemal juhul mõistetuna olekus ja sonidee. Tervenemisele lõppvatel haigusjuhtudel langeb palavik 12—15 päeva möödumisel ning algab aeglase tervenemine.

Tähiannetuse abinõuks tähnilisest soetõppe vastu võitlemiseks on eeskätt täide hävitamine ja neist hoidumine. Selleks paigutatud baiged vastavasse haiglasse, kus nende keha ja riided põhjalikult täidest ja tingudest

puhastatakse. Ühelgi juhul pole tähnilisest soetõppe puhul lubatud kodune põetamine. Korter, millises haige elas, samuti selle teised elanikud, asetatakse kuni neljaks nädalaks karanteeni seisukorda, s.t. korterituksele kinnitatakse vastav hoiatusplakat haiguse nimetusega ning korteri elanikud on kohustatud karanteenijale vältel hoiduma igast mitte tingimata hädavajalikust liikumisest väljapoole korterit. Igasuguste koosviibimiste, kinode ja teatrikülastamine on karanteenivihivahel täiesti keelatud, samuti külastused teiste korteritesse ning külaliste vastuvõtt oma korteris. Samuti on keelatud külastada ja kasutada avalikke heaolusutusi nagu sauna, jooksuristid jne. Ka vastatakse arsti korraldusel karanteenisviibijatele 100- ja teenistuskohalastele, kellel on kokkupuudet inimestega, teatavaks ajaks enne töökohastust. Karanteenimääruste täpset täitmist kontrollivad pidevalt vastavalt tervishoiu- ja politseiametiaikud, kusjuures olgu märgitud, et määruste rikkumine on karistatav. Tähtsaimaks eelduseks karanteeni heaks kordamiseks on õnnetumiseks on ja jääb silmi eeskätt karanteenisviibivate isikute kohta maksemepandud korralduste täpne täitmine ja arusaamine hädavajad, millega nad ohustavad kaaskodanike elusid karanteenimääruste mittetäitmisega.

Mis puutub isiklike abinõudes tähnilisest soetõppe hoidumisel, siis tuleb sil-

maspidada järgmist: mitte külastada kortereid, millises tähistatud tähnilisest soetõppe hoitussildiga, samuti hoiduda korterelast, kuni asub seigimata palavikuhaigusega isikuid; haiguse leviku korral on kardetav külastada kioo, teatrit ning üldse viibida kohtades, kus toimub suuremaid rahvakogunemisi. Samuti pole soovitat kasutada raudteeronge, kuna ka rongisõidul võib kergesti omada täid. Tuleb hoolitseda järjekindlalt kehapuhutuse eest ning võimalikult sage-dasti vahetada ihopesu (vähemalt kord nädalas), juukseid võimalikult lühikeseks lõigata, tihti neid harjata ja kammida. Täide hävitamiseks pesun on häks ja kindlaks vahendiks pesu keetmine, mis läbi üksnes mitte ei hävina täid, vaid ka täimnuid. Maaludes on parimaks vahendiks täide hävitamiseks pealiskihetist kuum saun. Tävaliselt on maasauas võimalik lae all saavutada kuni 80-kraadilist kuumust, kuhu siis kuni kolmeks tunniks sulatud teie juures riputatakse rõivad. Linnaludes on võrdlemisi mõjuvaks hädavahendiks riide põhjalik triikimine kuumas trikrausaga, kusjuures tuleb eriti silmaspidada seemelisi õmbusi, kus tavaliselt asuvad täimnuid.

Lõpuks olgu märgitud, et igasuguste kahtlaste palavikuhaigestumiste puhul põrduvime viibimata kohapealsest juosekonnaravist pooli, kes annavad igasugust seigimist nõuannet tähnilisest soetõppe kohta.

Läbisõidul Lõuna-Järvas

Türi ümbruse põllud ja heinamaad töötavad rahuldavat saaki

Lõuna-Järvamaa, peamiselt Türi ümbruses, töötab toidu- ja söödateravilja alal rahuldavat lõikust. Talvi- ja suviviljad on üldiselt kokkuvõttes võrdsed. Rukkiisaaki arvatavasti mõjutas õitseaia ebasoodne ilmastik.

Põlluhein osutub head saaki, kuid kahjuks on ristlikkeina pindala seemne punduise tõttu väikesem kui varem al aastail. Eriti vähe esineb ristlikkeina Kirja ja Västaa pool. Tiimuheina on märksa rohkem ja saagiga võib võrrelda rahul olla. Kahjuks liigunesid hiljuti täid küllaldaselt kinnijäänud heinamaad lähimärjaka. Sarad on kuivamiseks laiali puistatud, mis niigi rohke töö ja nappi tööjõu tõttu on lausa nuhtluseks.

Väga õnnetu lugu on kultuurheinamaadega. Nende pooltest on ju Türi ümbruses koonus. Sellest on aastakümneid tagasi, kui kadunud Ants E s t e n h a l l o r g A l i k u R e t l a külas kultuurheinamaa rajamisega esimesi kateid tegi. Teine sgarmaid kultuurheinamaa harrastajaid on Lokuta asunik S a l u, kes kõik kasutamata maa kultuurheinamaaks muutis.

Endastõistetavalt leidub siin ümbruskonnas palju teilegi kultuurheinamaa rajajaid; tõhusama ülevaate saamiseks tarvitusest vaadelda heinamaid Türi ja Käru vahel.

Korraldusi tuleb täita

Paide jaoskonnakohtus oli kesknealal arutelu Särevere vallavanem A. Viilpõldi ja sama villa kohaliku põllumajandusjuhi F. Rammo sõidustasist Aleksander ja Valve Umbaarte vastu nende ahuavamisega viimaste poolt ja kütidikohustuse täitmistajamisel pärast.

Nagu kohtulikust asjaarutamisest selgus, on F. Rammo saanud 13. apr. s.a. korralduse mureisada 8 kütidikohustust ühe sõjaväelase varustuse viimiseks Türi. Kui Rammo läinud Umbaart kätte hobust saama, polevat need seda annud, põhjendades, et üks hobune on talle ning teine üle 20. a. vana. Aleks. Umbaart ise on Vabaduseajasegne invaliid ja närvihaige, mistõttu ta keeldus ka ise kütidikohustuse täitmiseks. Hobust mittesaadest Rammo lahknud, ning telefoninud asjaat vallavanemale, kes käskinud Rammot tagasi minna Umbaarte juurde hobuse saamiseks, võttes kaasa ühe sõjaväelase. Rammo teinudki seda ning esitanud nõudmisi kirjaliku kütidikohustuse, mispärast Valve Umbaart nimetanud Rammo seelustest järgi viimast koos vallavanemaga „võitlaks“, mida kaebelausele aga eitab. Edasi olevat Aleks. Umbaart nimetanud Rammot veel „kommunistiks“.

Ärakuulunud nii poole kui ka tunnustaja ja asjatundja seelustest otsustas jaoskonnakohtunik karistada Aleks. Umbaart 2-kuulise vanglaga tingimisi 3-aastase katseaja juures ja Valve Umbaart 50-rmk rahatraviga ehk selle mittetasumisel 2-näd. arestikaristusega.

Karistusi prefektilt

Järva prefekti otsusega karistati neil päevil alljärgnevaid kodanikke marutõve vastu võitlemisele määruse rikkumise pärast:

Lehtse vallas, Pillalpu asunduses elutsevat Aleksandra K a l l a s t e t 100-rmk rahatraviviga, selle mittesissenõutavusel 2-nädalalise arestiga. Lehtse vallas Aegvilidus elutsevat Anton N i i t s i 50-rmk rahatraviviga, selle mittesissenõutavusel 1-nädalalise arestiga. Ambia vallas Jämeda-Teokülas elutsevat Mini-Magdaleena J ä r v e 50-rmk rahatraviviga, selle mittesissenõutavusel 1-nädalalise arestiga. Lehtse vallas Pillalpu asunduses elutsevat Grigori V o r o n k o v i 50-rmk rahatraviviga, selle mittesissenõutavusel 5-päevase arestiga. Kõik eelpoolnimetatud isikud ei täitnud marutõve vastu võitlemise kohta kehtestatud määrust, lastes neile kuuluvaid koeri marutõve-ohtlikuks piirkonnas vabalt ümberhulkuda.

Puskariajamine tõi karistuse

Puskaripruulimise pärast andis Paide jaoskonnakohtus kolmapäeval vastust Adele Munkfeldt, kes koos mehega oli tabatud keelatud tegevuses juures. Tema mees, Arnold Munkfeldt, ei olnud kohtusse ilmunud.

Möödunud aasta 31. aug. märganud Väinärve II raj. tlem meilast tõusvat suitu. Tema juurde minnes püüdnud Arnold Munkfeldt ümberlüüda tünni umbes 30 — 40 l. meeskiga, kuna naine püüdnud mahakallata valmistatud puskari, milles aga mõlemad talvistatud.

Arnold Munkfeldt seletas hiljem et ajas puskari selleks, et korraldada palgivõetalt

guid. Talu hooned olevat tal põlenud 1942. a. milles ülesehitamiseks vajalikke palke tahtnud talgutega metsast välja vedada. Naise seelustest järgi läinud ta metsa meest ootama, kuna see lubanud end ainult pesema minna, seejuures aga kauaks ära jäänud. Otsides leidnud ta mehe viinajamisse juures ning jäänud hetkeks mehe tegevust vaatlema. Viinajamissest osavõtmisele ta end süüdi ei tunnista ja palub end õigeks mõista.

Arvestades seda, et Arnold Munkfeldt on juba varem puskariajamisega eest karistatud 2-kuulise vanglaga, otsustas jaoskonnakohtunik karistada teda seelord 1-a. vanglakaristusega ja 500-rmk. rahatraviviga koos viinajamiseriistade ja 2 puideli puskari konfiskeerimisega.

Äikesetulikahju Paides

20. skp. hilisel enneõunul süttis välgu-öögi tagajärjel Paides, Pärnu tn. 105 asuv A. Rappile kuuluv maja. Tuld märkasid läheduses elavad inimesed, kes tõid teate õnnetusest, kuna ka telefoniliini oli äikesetõu katkestatud. Paide v. t. tuletoorje poolt suudet kahjustatult kustutada enne, kui see oleks võtnud laiemat ulatust. Tules said kannatada maja toasisesseadad. Et õnnetuse hetkel ei viibinud majas ühtki inimest, siis inimestega välguöögi tagajärjel õnnetusi ei juhtunud.

Leiud ootavad omanikke

Paide leiubüroosse on toodud järgmist leitud esemed: kolm naiterserva pearrätti (sall) — leitud Paides, vihmavari, tulemasin ja peenrahakott ühes rahaga — leitud Paides, naiterserva käekott raha ja dokumentidega — leitud Tamselust ning raadioakumulaator — leitud Võhmula vallast. Leitud esemelt võib kätte saada Paide leiubüroost, Tallinna t. 12 peale omandiõiguse kindlakategemist igal tööpäeval kell 8—17.

Hobuserakmed tõi karistuse

Möödunud kevadel sai Paide vallas elunev talupidaja Vilhelmine Vaigu vallavalitsusest kssu, ära anda ühed korras hobuserakmed. V. Vaigu peab oma talu koos abikaasa Otto Vaigu, kusjuures viimane on talu tegelikuks juhijaks. Vaigud olevat jätanud tähelepäramata kssu, saanud vastu võtmepunkti kolimatud rakmed, millised sealt tagasi saadeti.

Kõiki asjaolusid arvesse võttes ja püüdes tunnustajate ülekulamist otsustas jaoskonnakohtunik Otto Vaigut karistada 300 rm rahatraviviga ehk selle mittetasumisel 2-k. arestiga. Vilhelmine Vaigu otsustati mõista õigeks.

Üks preemiapunkt võrdub viiele tekstiilpunktile

Nagu meie eelmises lehes on toodud, lastakse eelolevast 1. septembrist lükku seniste preemiapäetade asemel uued.

Alates 16. septembrist antakse tekstiilkaupa välja otseselt preemiapäetade vastu, kusjuures üks preemiapunkt võrdub viiele tekstiilpunktile (mitte ühele tekstiilpunktile, nagu sellest nii võib aru saada meie eelmise numbrisest trükivea tõttu sattunud redaktsioonist.)

maail, siis veel Lella ümbruses ja mujalgi. Ja mille selgub, kui palju töövaeva ning rahakulu on sinne põllumees kultuurheinamaale ohverdanud.

Eriti peab arvesse võtma, et heinamaalad on siin põllumaast ülekaalus. Et kunstväetise pumumisele laialdasel kultuurheinamaal tuuta samalduvad, on põllumeestele seda valusam.

Tavaliste heinamaade suhtes põhjustas muret suurvesi, kuid liigvesi on alanenud ja soodes ilmastiku kujunemisel arenes heinamaad üsna hoogsasti, kui hiljutine sadu jällegi raskusi valmistas.

Lõpuks hovitab siinse ümbruskonna suhtes küsimus: kas põllud on suudetud üles harida ja seemendada? Sellele võib anda rahuldava vastuse: põllud on haritud, sõiti on jäänud mõni üksik madalam lapike, kus vesi liiga kaua peal püsis.

Siinne põllumees on oma ülesande täitnud — oide ja võimalustega arvestades — kiiduväärsele.

N.

Hukati hädaohtlikud kurjategijad

Juulgeoleku politsei ja SD komandör teatab:

Tallinna töö- ja kasvatuslaagris hukati 17. juulil poomise läbi neli karistusalust: Johannes Allessar, sünd. 27. okt. 1902, Vassili Lepij, sünd. 13. juulil 1906, Eduard Meister, sünd. 25. aprillil 1902 ja Arvo Otsa, sünd. 15. juulil 1894, kes kommunistliku tegevuse pärast olid töölaagrisse paigutatud.

Need kommunistid soodustasid roimariikul viisil laagris, mis oli tähnilisest soojatõve tõttu karantiini all, taudi leevitumise seega, et nad haigestunud karistusaluseid korjasid täid ja neid teistele karistusalustele ja valvemeeskonnale heitsid või paberitorukeste abil teistesse kambritesse puhusid. See takistas võimude poolt taudi vastu tarvitusele võetud abinõude mõju ja soodustas haigusjuhtumite arvu suurenemist.

Hukkamine toimus karistusaluste poolt, kes laagris tekkinud pahameele tõttu vabatahtlikult selleks soovi avaldasid.

Muusikat ja tantsu Järvamaale

Et Järvamaalasele pakkuda kunstipärast meelelahutust, külastab Tartus asuv Eesti Politseipataljoni orkester nädala lõpul Järvamaad, esitades kireva kava laupäeval, 22. 07. 1944, kell 20.30 Vajangu Rahvamaas, pühapäeval, 23. 07. 1944, kell 16.00 (ainult sõjaväelastele) ja kell 20.00 Järva-Jaani Rahvamaas.

Peale orkestri muusikameister Albert Kõhliku juhatusel esinevad Tartu „Vane-mise“ teatri ooperiprimeadonna Maret Pank ja balletisolistid Erna Palo ja Udo Väijaots ja orkestri solistid Hugo Kull ja Osvald Lipp.

Tähelepanuks vagunitarvitajatele

Vaatamata olemasolevatele määrustele sa-genevad juhused, et paljude autoste ja er-ettevõtete poolt pühapäeviti ja pühadel raudteevagunite ei tähtsustata ega laadita.

Kõrgendatud vagunitarvitajate ringlus on aonab, et tänapäeval rohkem kui kunagi varem viibimata aset leiaks vagunitarvitajate ja tähelepanu.

Põrduetakse veel kord vagunitarvitajate poolt tungiva palvega — vagunitarvitajate kiiremini läbi viia. Selle määruse mittetäitjad karistatakse tulevikus kõrgendatud seaurahatraviviga või jätetakse nende vagunitarvitajate rahuldumata.

Juhitakse tähelepanu veel sellele, et kõik vagunitarvitajad ja täheleandjad peavad olema kättesaadavad — ka pühadel ja pühapäeviti — telefoni teel.

Tänavu rajati 860 ha uut metsa

Metsade Keskvalituse poolt rajati tänavu kevadel kogu maal asetsevas riigimetsades kokku 860 ha uut metsa. Samaaegselt jätkus ka eelmisel aastal rajatud metsakultuuride täiendamine. Metsa rajamistööd saadi tänavu teostada üldiselt vähemas ulatuses kui mõeldud aastal, mille põhjuseks oli tööjõu puudus ja männiseemne vähesus.

Mitme kevadkuu vältel riigimetsades teostatud metsakultuuritööd organisatsiooniliseks koostööks metsaajajate, metsaajajate ja metsaajajate vahel. Suurt abi pakkusid noored, keda Haridusdirektoriumi sellekohase nõusolekul rakendati metsaajajate ja metsaajajate vahel. Peamiselt töötasid metsades maastööliste põllumajanduskoolide ja ka aianduskoolide õpilased. Kuna tänavu mõjus metsakultuuride rajamiseks pidurdava tegurina tööjõupuudus, langeb õpilaste töösaavutusele tähtsaim osa sooritatud metsakultuuritööst.

Tänavu rajatud 860 ha. uuest metsakultuurist langeb 560 ha kuusekultuurile ja 300 ha männikultuurile. Et meil mitmed aastad on olnud halb männiseemneasa, jäi tänavu osa kavatsatud männikultuurist seemne vähesuse tõttu rajamata.

Varem istutatud metsakultuure täiendati tänavu 750 ha, sellest külviti teel 200 ja istutamise teel 550 ha. Männikultuuride täiendusi tehti 350, kuusekultuuride täiendusi 400 ha.

Lisaks külviti ja istutamistöödele sooritati teisi metsa hooldustöid 35-ha pindalal. Pajustanduse korrashoitud 3,5-ha pindalal. Kultuure puhastati rohusid ja võsast 650-ha pindalal.

Kõige rohkem rajati tänavu uut metsa Lõuna-Eestis, peamiselt Võrumaal, kus mõeldudki aastal samal alal saavutati häid tulemusi.

Metsakultuuride rajamiseks vajalikke seemneid saadi Metsade Keskvalitusest. Kahjuks ei saadud mõeldud st. gisel korjata kavatsatud hulka okaspuuseemneid, eriti männiseemneid, kuna kuuseemneid saadi liiga vähe. Seemnete saamiseks korraldati käikogumise võistlus, milleks olid organiseeritud kõik metsavahid üle maa, kes ka võistlustest osa võtsid ja kogusid käbisid olemasolevate võimaluste piires. Korjamisaktiivsus osavõtnuile jagati preemiad.

Eeloleval sügisel ja talvel organiseeritakse metsavahide vahelisi käikogumise võistlusi, et seemnete tagavara täiendada.

Uusi korraldusi tükitöötasu arvutamises

Idaalade riigikomissari poolt anti sellekohane määrus

Idaalade riigikomissari poolt on antud viimases „Amtsblatt des Generalkommissars in Reval“ määrus tükitöötasu arvutamiseks, mis muudab mitmeti seni kehtinud korda ja seab tükitöötasu maksmise osalt uutele alustele.

Testavasti tehakse 1942. a. antud Tööjõudluse töötamise soodustamise määruse alusel vahet üheksa tööliste tükitööd kõrval as. melise ja rühmitöö vahel.

Astmeline tükitöö peab tulema rakendamisele, kui erinevasele sugupoolsele kuuluvad töötajad teostavad sama tükitööd, kuna rühmitööd tuleb käsitada ühe tükitöö kolonnina erinevaid tükitöid.

Et kõrvaldada praktilisi ja tööstusloogilisi raskusi, mida võivad põhjustada seni esmaste tükitööde eeskirjad, on asjaaludatud määruse teostatud mõningalad lihtsustamised.

Sellekohaselt tuleb eristamisel sugupoolte järgi ühe ja sama tükitöö puhul, kui on tegemist tüüpilise näistööga, tükitöötasu arvutada kõikide töötajate suhtes näistööd tasu alusel.

Uute tasumäärade järgi ei tule üle 18 a. vanustele töötajatele tükitöötasu korral ette võtta vanuseastmeise peigutamise ja need töötajad saavad 100 prots. tükitöötasust.

Sellekohaselt tuleb eristamisel sugupoolte järgi ühe ja sama tükitöö puhul, kui on tegemist tüüpilise näistööga, tükitöötasu arvutada kõikide töötajate suhtes näistööd tasu alusel.

Nende nooremate jõudude jaoks tuleb ette arvestada ühtlase tükitöötasu 90 prots. ulatuses vastavalt tükitöö juhtumäärast.

Eristamisel tegevusrühmade järgi on määruses näidatud antud juhul, mille kohaselt kõikide ühest ja samast tükitööst osavõtvate töötajate suhtes tükitööd juhtumäärast määratakse vastavalt tegevusrühmale, millesse kuulub vastav tükitöö.

Et ole lubatud kõrgemate tegevusrühmade töötajate põhimõtteliselt rakendada madalamat liiki tükitöötasu.

Juhul aga, kui määruse rakendamine on alati vältimatu, võib see toimuda ainult ajutiselt. Kui viimaseid ei saavuta seeläbi senist teenistustasutaset, siis võidakse neile uuest tükitööst saadava normaalse teenistuse kõrval maksta vahet rahva, kuujuures tuleb arvestada keemise teenistusega viimase 4 nädala kestel.

Rühma-tükitöö korral peab tasu arvutamise toimuma endiselt tükitöös suhtes kehtiva ajatöötasu alusel.

Sinjuures tuleb erinevad tegevusrühmad a. o. mis on eraldatud meeste- ja naistööks, täielikult arvestada.

Vanuseastmed võetakse aga arvesse samuti kui astmelise tükitöö puhul vastavalt

KIRJANDUSKUNSTITEATER

Saksa kriitik „Tõest ja õigusest“

A. H. Tammsaare romaanisari kuulub põhjamaade parima talupojaepika hulka

Kui a. 1938 Berliini kirjastus Holle ja Ko tegi „Tõest ja õiguse“ esimese köite kättesaadavaks ka saksa lugelaskonnale, kirjutas sel puhul meie akadeemik ja kirjanduslool professor Gustav Suits: „Pärast „Kalevi-poja“ saksa keelde tõlke ilmumist pole vist — ja kindlasti — olnud mingi tšedama eesti teose ülekannet saksa keelde, maailma keelde.“ Sellele pööratavale tõlkesündmusele järgnes tõlkeid teatavalt autoritelt, nagu A. Gailiti „Lõuend maa“ („Das Lied der Freiheit“) ja „Kerge meri“ („Die Insel der Seehundejäger“), A. Mälu „Taeva paige all“ („Im Angesicht des Himmels“) jt, mis loid siin sooja vastuvõttu. Kuigi sel alal on küpsunud üsni kavatsusi, takistavad raskesti sõjalool teadagi ka mõlema rahva vahelisel valmisel „vahetuskaubandus“.

Huvist aga, mis valitseb eesti kirjandustoodete vastu, annab hea tunnistuse hiljuti laadale riigikomisari kuuikrjasa „Ostland“ ilmunud dr. W. Maurachi kirjutis, mis käsitleb kolme olulimat eesti prosaist loominguilist omapära. Eriti tunnusena peab saksa kriitik seeljuures „Vargamäe“ — sarja, leides selles Järvamaa soleset ja metsaest miljööst võrretnud põlduri-epooses mitmeti ühiseid jooni teiste põhjamaade talupojakultuuriga. Kuna järv rahvas suhtub ühta ja samasse teosessegi eri seisukohalt, nähtuna läbi tüüpilise hingeolu prima, siis avaldame artiklist võrdluseks huvitavaid väljajutte.

Dr. Maurach kirjutab muu seas: „Keskendun olukorrale, mis elab eesti rahvas, kes elab harilike kirjaldamatult karmi tõe läbi, manab Tammsaare kujutatuna paiguti esile pilte, mis oma eepika võrduvad Põhjala sagedale.“ Romaani keskpunktis seisavad mõlemad Vargamäe talu elanikud, kes elavad üksteisega alalise rüüa ja aastakümnete pikkuses vaenus. Peremees Andres Paas, kes paljude tegelaste hulgas on ühtlasi esimese oia peakangelaseks (selle kiitnudusega, et kõikjal on alumnäärav tõe kodumulla kallal), osutab mõjuva ühtlusega iseloomu. Tema viadus, mis ei eadäta kedagi, on tarvis saavutada seadud sihti, ei sulaseid ega teenijaid, ei oma peret, ei ka oma perekonda, kõige vähem veel ennast, annab ühtlasi pildi eesti viadusest, nagu ka tldse põhja talupoja viadusest. Seeljuures on iseloomustav, et tal lähevad kaduma õrmedad tunded, et ta kaotab võime väljendada seda, mis ta hinges põleb, kuigi selle läbi võiks vältida valu ja kurba. Igavene võitlus riikate naabritega, kes ei anna talle ila rahu, lakkamatult heitlus kehu, üha jälle ülevajutatud maapinna, mille püü näib seeljuures olevat ammen-damatu järjest uut kivide poolest, ülvendavad selles mehe lausa erakordset karmust. Ka mõte, mis on õieti kogu talupojale tõe mõtteks, loomisest tulevikule, pärjatele kuulub tema eluoluks juurde.

Kõik Tammsaare kujutused tunnistavad rõõmest laia maailmisilmi üle. Korduvalt loomene neist taluelukirjeldustest kohti tldse ürgset huumorit. Sageli omandab see huumor ka sarkastilise tooni, mis, lihtsate terava vaatlusviisiga, armastab pilgata oma kaastöömest võrkusi.

Romaani teised osad kujutavad eesti

rahvusliku arengu otsustavaid järke. See areng, mille taustaks on talulapse Andreku kooli- ja linnas elamise aastad, veereb melet mõdda kunstiliselt täiuslikus, reallitlikus jutustamisviisis. Põnevale ja linnallu puutuvate ning sotsiaalsete probleemidega laetud sisule vaatamata jääb teos ka siin elulähedaseks ja maaga seotuks.

Saksa maal nähti 1940. a. surnud Tammsaare eesti kirjanduskonna tähtsaimat esindajat. Tema asend eesti kirjanduses oli niikõrgutamat, et leegi bolshevistikud võimokandjad ei julgenud 1940/41. a. tema teoseid raa matukogudest radikaalselt kõrvaldada. Nad alitasid end sellega, et püüdsid Tammsaaret kujutada oma mehega ja bolshevismi eestvõitlejana. Vastuolu sellega, mis moodustas ta loomingus tõelise tuuma ja mida ta ise oli oma teostes kaitsnud, tõlgitati nüüd mitmes kirjutises ja käsitluses tema loomingi täielikult ümber, püüdes meelevaldselt kokkuviistud tsitaatide varal tõendada tema kommunismi, ateismi jne. Nii taheti kirjanikuks, kes eesti omariikluse viimastel aastatel oli tõstnud rahva iseteadvust ja juhtinud teda tagasi oma suguseltsi ja kodupinna, anda omapärase iseloomu juurde, teha juudi-bolshevistikliku diktatuuri laostavaks eelkäijaks. Selliselt taheti võltsida just Tammsaaret, kes oma loominguga oli astunud maailmakirjanduse suurte põhjamaiste autorite ritta.

Omal ajal kirjutas selle isiklikus elus nii tagasihoidliku Järvamaa poja teoste tõlgete epphilloovat tähtsust rõhutades Bernhard Linde: „A. H. Tammsaare kodumaine tunnustamise tee on olnud siiraviluline ja selle tõus pole olnud kuigi kiiretempoline. Nüüd aga olgu Tammsaarele osaks antud, et ta teekond Lääne- ja Keak- Euroopasse ja sealt juba kogu maailma on teed rajav mitte üksnes tema oma loomingu paremiku-le, vaid temele järgnevale teile meie kirjanikest on sisseemuritud ja rajatud rada mõdda liikumine märksa kergemaks muudetud, kui mõne teisele meie kirjaniku loomingus väärtused osutuvad küllaldaseks väliskeeltesse siirdumiseks. Tammsaare tähe all võivad nüüd teiseidki meie kirjanikud võita, kui neil aga leidub vajalisi kunstiväärtusi, mis võivad olla hõnkatavad ka väljaspool me kodumaa.“ Dr. Maurachi järjekordne sõnavõtt tõendab veel kord, kui ootamatult kiiresti ja rõõmustavalt on täitunud see ennustus.

Lõikusaegne (Atlantik Wb)

Goethe ja Schiller ka tänapäeval menukad

Ajakirja „Goethe“ viimane number avaldab 1942-43 teatrihooaja Goethe- ja Schilleri lavastuste statistika. Mõlemad dramaatikud ületasid etenduste arvuga sel hooajal tubande piiri. Esmakordselt kerkis 1415 etendusega Goethe esikohale. Kõige rohkem mängiti „Fausti“, kokku 310 korda, sellele järgneb „Tasso“ 196, „Iphigenie“ 163, „Egmont“ 161 etendusega. Schilleri juures kõnnib etenduste arv täpselt 1111-le. Tema juures on esikohal „Salakavalus ja armastus“, järgnevad „Röövlid“ ja „Don Carlos“ Sifa hulka ei ole arvestatud välismaiseid lavastusi, nagu „Maria Stuarti“ suuriavastus Madridis, või „Don Carlose“ oma Istanbulis.

Jaapani kunstinäitus Heidelbergis

Heidelbergis avati vürviliste jaapani puulõigetega näitus. See näitus, mis korraldati Saksa-Jaapani ühingu poolt, pakub huvitava ülevaate Jaapani rahvapärastest kunstist.

Wilhelm von Scholz Heidelbergi ülikooli audoktoriks

Heidelbergi ülikooli filosoofiateaduskond annetas Wilhelm von Scholzile kirjaniku 70. sünnipäeva puhul filosoofia audoktori tiitli, silmas pidades tema teenid saksa keele ja vaimse kultuuri viljelemisel.

„Väiketeatri“ tulevase hooaja repertuaar selgumas

„Väiketeatri“ 1944/45 hooaja repertuaaris on esialgu kindlaks määratud järgmised uuslavastused: Eino Leino „Simo Huri“, Li Sing-Tao „Kirdirring“, H. Courbier „Aime“ ja algupärandist Kr. Rajasaare „Vaimed“ ning Lydia Koidula jututse „Ojamoled ja tema minia“ dramatiseering.

Trükitehniline näitus Mainzis

Mainzis avati Gutenbergi-muuseumis näitus „Oleviku raamatutükk ja graafika“, mis annab mõjuva ülevaate kaasaegsest püüdest trükikirja ja -tehnikat, illustreerimise ja raamatu välismuse viimistlemise alal.

RAADIO

PÜHAPÄEV, 23. JUULI 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Sadamakontsert (Ülek.) 7.00 Päävaundised saksa keeles. 7.15 Päävaundised. 7.30 Põllumeeste: Silosõda valmistamisest (Agr. Hendrik Selja). 7.45 Reichsprogramm. 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 Saksa hommiku-saade. 9.40 Orlimuusika. G. F. Händel: Orelikontsert d-moll (Mgn.) 10.00 Päävaundised saksa keeles. 10.10 Jumalateenistus Kaarli kirikus. Jutlustab õpetaja Friedrich Stockholm. 11.30 Sümfoniiline muusika (hpl ja mgn.) 12.15 Päävaundised 12.30 Päävaundised saksa keeles. 12.45 Saksa rahvakontsert (Ülek.). 14.00 Päävaundised saksa keeles. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Lastele: „Nupu-Juku“, Juhani Jaigi raamatust, Häda-vere poiste nimamees“. 14.50 Muusikapärastlõunaks (mgn. ja hpl.) 15.40 „Ainuke“, Lydia Koidula jututse. 16.00 Mida? sõdurid soovivad (Ülek.) Vahesajal kell 16.45 Päävaundised 17.00 Päävaundised saksa keeles. 18.00 „Kui õbbik laulis...“ Voldemar Panso kirev saade. Näitejuht: Raivo Osoola. 19.00 Eesti sõduritund: Kodu tervitab oma kaitsjaid. (Pillipoisid). 20.00 Päävaundised saksa keeles. 20.15 Muusikaline pildiraamat (Ringhäälingu tantsukapelli Leo Tantsi juhatusel). 21.00 Päävaundised. 21.15. Tuhar lõbusat, nooti (Ringhäälingu tantsukapelli Leo Tantsi juhatusel). 22.00 Päävaundised saksa keeles 22.15 Operetiimuusika Lähilõike Johann Straussi operetist „Mustasparun“ (mgn.) 23.10 Reichsprogramm 24.00 „Saate lõpp“

ESMASPÄEV, 24. JUULI 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päävaundised. 6.30 Hommikukontsert (Ülek.) 7.00 Päävaundised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (Ülek.) Kell 7.30 Heliplaate 8.45 Päävaundised. 9.00 Päävaundised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepauz. 11.30 Eesti sõduritund: Kodu tervitab oma kaitsjaid. 12.15 Päävaundised. 12.30 Päävaundised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ühe politeipetaljoni puhkpilliorkester ja hpl.) Ülekanne ka Riist. 14.00 Päävaundised saksa keeles 14.10 Landesdienst Ostland. 14.15 Reichsprogramm. 16.00 Muusika pärastlõunaks (Ülek. Riist). 16.45 Päävaundised. 17.00 Päävaundised saksa keeles 17.15 Väikeed rõõmud (Ringhäälingu tantsukapelli VI. Sapošini juhatusel). Saate kannab üle Riia saatja. 18.00 „Merohuus“, A. Mälu romaaniist „Õitsev meri“. 18.15. Vahemuusika (pl.) 18.30 Aja kaja ja saatkava ülevaade. 19.15 Reichsprogramm. 20.00 Pää-

Avaldati määrus varanduste konfiskeerimise kohta

Keelustamine ja konfiskeerimine kuuluvad kindralkomissaride pädevusse

Äsjailmunud „Amtsblatt des Generalkommissars in Reval“ on avaldatud idaalade riigikomisari määrus varanduste konfiskeerimise kohta. Määrus jõustus 5. mail 1944.

Antud määruse alusel võidakse konfiskeerida „varandus füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt, kes on tegutsenud Eesti, Läti ja Leedu Kindralkomissari-piirkonnas Saur-Saksa riigi poolt rajatud poliitilise korra vastaselt või kommunistlikult, samuti neilt, kes on seda liiki püüdlusi soodustanud.

Edasi võidakse aga ka konfiskeerida asju ja õigusi, mis kuuluvad tegelikult

kolmandatele isikutele, kuid mis on antud poliitilise korra vastastelt kasutamiseks või nende püüdluste soodustamiseks.

Konfiskeerimise ettevalmistuseks võidakse varandus keelustada, millega varanduse omanik kui ka see, kellele kuulub keelustatud õigus, kaotab kasutamissoõiguse varanduse suhtes.

Keelustamine ja konfiskeerimine kuulub kindralkomissaride pädevusse, kusjuures küsimuse otsustab see kindralkomissar, kelle piirkonnas asetseb konfiskeeritud ese.

Naisseikleja vanglasse

Haapsalu vangimaja paigutati Viljandi-maal päritolev 18-aastane Laine Lük. L. Lük varastas oma onult mitmeaugsid väärtasju ja esemeid ning sõitis varastatud jalgrattal seiklema. Ta saatis polit-selle anonüümkirju, millesed end kardetava seiklusalajana kujutas.

L. Lük tabati Riist alevikus. Ülekuulamisel tunnistas ta üles varguse ja „salakuulaja“ loo, mille ta oli leinutanud seiklusromaanide lugemiseest.

Puudujäägimaks piiritselt

Kui piiritsustehas ei anna ära kõike piiritsust, tuleb tasuda igalt andmata jäänud liitrit 100 rmk. puudujäägimaksu

Kehtiva piiritsustmonopoli määruse alusel tuleb teatavasti kõik piiritsustehastes toodetud piiritsust ära anda Monopolide Peadirekt-sioonile.

Et kindlustada selle määruse eeskirjade täitmist, on nüüd idaalade riigikomisari poolt avaldatud piiritsust tootmise alal täiendav määrus, mille kohaselt mitte ära antud piiritsust kogusest nõutakse sisse nn. puudujäägimaks.

Vastav määrus, mis on avaldatud viimases „Amtsblatt des Generalkommissars in Reval“, jõustus k.a. 15. mail.

utele paigakorraldustele, s. t. üle 18 a. vanustele mees- ja naistööliste saavad nende tegevusrühmale vastava täie tõe tükitöötasu, nooremad töötajad aga 90 prots. sellest.

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relva-ga või ilma, peab teadma oma kohust.

Bevan kritiseerib Churchilli

Stockholmist, 19.7. (DNB). Alamkoja liige Bevan võitis Churchilli poliitika uuesti terava arvustuse alla. Seeljuures iseloomustas ta Churchilli poliitilist hoiakut järgmiselt: üheks raskeimaks nähteks meie juures, millega peame toime tulema, on erakordne rojalism, mida peaminister arendab. Iga kord kui ta näeb mõnd kuningat, tahab ta teda troonile tagasi asetada, ja kui see vangub, tahab Churchill seda toetada.

vanuudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduritund. Tantsuviise (Ringhäälingu tantsukapelli VI Sapošini juhatusel). 21.00 Päävaundised. 21.15 Igale midagi (Ülek.). 22.00 Päävaundised saksa keeles. 22.15 Saate lõpp.

Raske haiguse järele surnud
JOHANNES LEESSAAR
surn. 20. VII 44.
mälestavad leinas abikaasa, poeg ja omaksed.
Paide Vangla ülem ja kaasteenijad.

Ootamatu surma läbi lahkus meile kõigile armas
ANTS KIVISSAAR
(KREBSBACH)
sünd. 23. 8. 1870. a.
surn. 19. 7. 1944. a.
mälestavad valusas leinas abikaasa ja omaksed.
perefond Birk
majaelanikud
Matmine laupäeval 22. skp. kell 18.00 Reopalu kalmistule.

SÜDALMIK TÄNU kõikidele sugulastele ja sõpradele, kes meie kallil poja U. CHA E. VALD AIDE laangemise puhul meile troosti ja lohutussõnu ütlesid ning meie leinast osa võtsid.

Leinajad vanemad ja vend.

Kaesoolevaga teatan, et Paides, Tallinna tän. nr. 16 asuv E. LEITHAMMELI KAUPUS on alates 24. juulist kuni 20. augustini igal kolmapäeval ja neljapäeval metsatööde töttu suletud.
E. Leithammel

Soovin 2 SELJAKOTTI, vastu annan raamatuid, pöllumaj., metsand. või tehnikat alal.
Pakkum. saata alt. Nr 669 all.

2-kuine friisi-tõugu VASIKAS VAHETADA 2 lamba vastu. Teatada Kareda pag. Viisu k. V. Soometsale.

KAOTATUD Helene Nikitin'i nimeline SOT-SIAALKINDLUSTUSKAART. Ausat leidjat datutakse teatada M. Nikitin'ile Paide, Oti-kup. Köpu talu.